

«Նոր ժամանակի կրթություն» ՀԿ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ
ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Հետազոտության թեման՝ Սովորողի ինքնուրույն գործունեության
կազմակերպման ձևերը տվյալ առարկայի դասավանդման համատեքստում
Առարկան՝ Տեխնոլոգիա
Հետազոտող ուսուցիչ՝ Ալեքյան Անժելիկա
Ուսումնական հաստատություն՝ Հ. Սահյանի անվան հ. 70 հիմն. դպրոց

Երևան 2023

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ	3
ԳԼՈՒԽ I Սովորողի ԻնքնուրուիՅն Գործունեութիւնը	4
ԳԼՈՒԽ II Սովորողի ԻնքնուրուիՅն Գործունեութեան Կաշմարտութեան Ձեւերը ՏՎՅԱԼ ԱՌԱՐԿԱՅԻ ԴԱՍԱՎԱՆԴՄԱՆ ՀԱՄԱՏԵՔՍՏՈՒՄ	8
ԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	14
ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	16

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Ինչպես ասել է Մ. Կալինին՝ ուսուցիչը աշխատում է ամենապատասխանատու խնդրի վրա՝ նա ձևավորում է մարդուն: Սակայն մարդուն ձևավորելու և կյանքին պատրաստելու համար միայն գիտելիքներ տալը քիչ է: Առաջին և կարևոր գործոնը երեխայի մեջ ինքնուրույնություն սերմանելն է: Եվ միայն հանճարեղ ուսուցիչը կարող է աշակերտին մղել ինքնուրույն գործունեության:

Անդրադառնալով մեր հետազոտման թեմային՝ նշենք, որ մեր ուսումնասիրության թեման է <<Սովորողի ինքնուրույն գործունեության կազմակերպման ձևերը տվյալ առարկայի դասավանդման համատեքստում>>:

Ստորև ներկայացրել ենք հետազոտական աշխատանքի նպատակները, խնդիրները, աշխատանքի նշանակությունը և արդիականությունը:

Հետազոտության նպատակը: Հետազոտության նպատակն է ուսումնասիրել սովորողի ինքնուրույն գործունեությունը և դրա կազմակերպման ձևերը: Վեր հանել այն առանձնահատկությունները, որոնք բնորոշ են աշակերտի ինքնուրույն գործունեությանը:

Հետազոտության խնդիրները: Հետազոտության նպատակով պայմանավորված՝ առաջ են գալիս հետևյալ խնդիրները.

1. Ուսումնասիրել սովորողի ինքնուրույն գործունեությունը :
2. Վեր հանել այն յուրահատկությունները, որոնք բնորոշ են սովորողի ինքնուրույն գործունեության կազմակերպման ձևերին տվյալ առարկայի դասավանդման համատեքստում:
3. Գտնել միջոցներ, մեթոդներ, որոնք ավելի կնպաստեն սովորողի ինքնուրույնության բարձրացմանը տվյալ առարկայի դասավանդման համատեքստում:

Հետազոտության նշանակությունը: Սովորողի ինքնուրույն գործունեության կազմակերպման ձևերի համակողմանի վերլուծությունը հնարավորություն է տալիս գնահատել ներկա վիճակը, բացահայտել առավելությունները և թերությունները այդ ուղղությամբ:

Հետազոտության արդիականությունը: Սովորողների ինքնուրույն գործունեության զարգացման խնդիրը այժմ դարձել է մեր դպրոցների ամենանուրբ խնդիրներից մեկը: Մեր ուսումնասիրության թեման արդիական է այնքանով, որ դպրոցը պետք է սովորեցնի աշակերտին լուծելու զանազան պրպտողական, ճանաչողական և գործնական խնդիրներ: Դպրոցում պետք է ուսուցանել խնդրի լուծման այնպիսի մեթոդներ և հնարներ, որոնքն այսօր համագործակցային ուսուցման բովանդակությունն են կազմում, որպեսզի վաղվա ճանապարհին աշակերտը պատրաստ լինի կյանքում նոր խնդիրների ինքնուրույն լուծմանը:

ԳԼՈՒԽ I

ՍՈՎՈՐՈՂԻ ԻՆՔՆՈՒՐՈՒՅՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆԸ

Նախ նշենք, որ ինքնուրույնությունը յուրաքանչյուր անձի ներհատուկ և բնազդային հատկություն է: Մարդն իր ծնված օրվանից ի վեր ձգտում է ինքնուրույնության: Օրինակ՝ տարբեր տարիքային փուլերում երեխան փորձում է իրեն հասանելի թվացող գործողությունները կատարել ինքնուրույն: Այսինքն՝ սա մի բնազդային հատկություն է, որ երեխան ունի, և եթե մենք չենք խանգարում այս հատկության զարգացմանը, ապա այն ինքնաբերական զարգանում է և արդյունքում ունենում ենք կայացած անձ և անհատ, ով հստակ գիտակցում է՝ ինչ է ցանկանում: Երեխայի ինքնուրույնության ձևավորմանը նպաստում է նաև նրան ազատելը սխալվելու վախից:

Սովորողի ինքնուրույնության և ստեղծագործական մտածողության զարգացման խնդիրները այժմ դարձել են մեր դպրոցների ամենավճռական և առաջնահերթ խնդիրներից, որին պետք է առանձնահատուկ ուշադրություն դարձնել:

Երեխային դպրոցին նախապատրաստել ասելով շատ ծնողներ և նույնիսկ մանկավարժներ հասկանում են գիտելիքներով (գրել, կարդալ, թվաբանական հմտություններ) զինելը: Սակայն, առաջին հերթին երեխան պետք է ունենա ինքնուրույնություն:

Գիտելիքը դեռ զարգացում չէ: Գիտելիքով հարուստ երեխաները հաճախ սոցիալապես տհաս են, հուզականորեն անկայուն և զուրկ ինքնուրույնությունից: Դատելի է ունենում այն պատճառով, որ երեխան մի բանի հաշվին մեկ այլ բան է ձեռք բերում: Այսինքն, երբ երեխային զրկելով խաղից և ինքնաբերական լինելու հնարավորությունից, պարտադրում ենք գիտելիք սերտել և տեղեկություններ կուտակել, կորցնում ենք անձնական զարգացման և ինքնուրույնության ձևավորման հնարավորությունները¹:

Այս ամենի հետ մեկտեղ՝ աշակերտների մեջ չենք կարող ստեղծագործական միտք զարգացնել, եթե սովորելու ընթացքում նրանք սահմանափակվել են գլխավորապես

¹ Տասը հարց ու պատասխան 3-6 տարեկան երեխաների մասին, 3-4 էջ:

վերարտադրողական գործունեությամբ, և բոլոր գիտելիքները մատուցվել են պատրաստի վիճակում:

Ինքը՝ մտածողությունը, պատմականորեն առաջ է եկել մարդու գործունեության պրոցեսում, կյանքի կողմից առաջադրված տարբեր խնդիրներ լուծելու անհրաժեշտությունից: Նպատակին հասնելու ճանապարհին հանդես եկած դժվարությունները առաջացնում են մտքի ակտիվ աշխատանք: Մարդը ըմբռնում է խնդիրը և ապա՝ փնտրում լուծման ուղիներ, դժվարությունները հաղթահարելու միջոցներ:

Հաճախ, բարձր առաջադիմությամբ երեխաները, ավարտելով տարրական դպրոցը, հաջորդ դասարաններում հանդիպում են դժվարությունների՝ դասագրքի նյութերը լինում են բավական ծավալուն, աշակերտը ֆիզիկապես չի կարողակնում անգիր սովորել և այս փաստը դառնում է ետ մնալու պատճառ: Այսպիսով՝ ուսուցչի գերխնդիրն է դառնում, որ աշակերտները նյութը ոչ թե մեխանիկորեն անգիր անեն և մտապահեն, այլ այնպես անել, որ գիտակցաբար յուրացնեն:

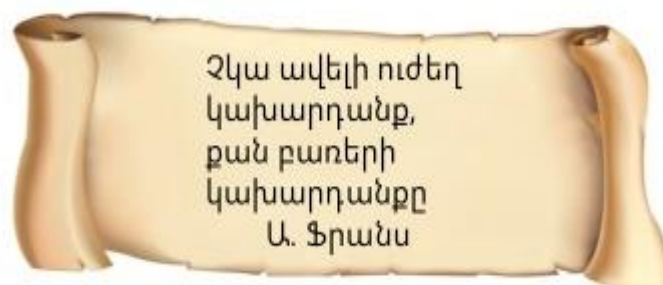
Այսքանից կարելի է եզրակացնել, որ գիտելիքների գիտակցական յուրացումը պահանջում է սովորողների ակտիվություն, ինքնուրույնություն և պետք է բացառվի ֆորմալիզմը՝ ձևամոլությունը, որը չարիք է ցանկացած բնագավառում: Ձևամոլությունը առանց բովանդակությունը հասկանալու նյութն անգիր անելու գործընթացն է, իսկ դրա առկայության պայմաններում սովորողը նյութը լրիվ չի ընկալում, հիշում է այն, սակայն չի կարողանում կիրառել²: Այս գործողությունները արգելակում են երեխաների զարգացումը և ավելի բարձր դասարաններում երեխաները հայտնվում են անօգնական վիճակում՝ գրքի շուրջ իրականացվող ինքնուրույն աշխատանքի, առաջադրանքի, ինքնուրույն լուծման, ստեղծագործական բնույթի աշխատանքների կատարման ընթացքում: Առաջադրանքի ծավալը նրանց ուժերից վեր է դառնում, աշխատանքի տեմպը՝ դանդաղ:

Նշենք նաև, որ երեխայի ինքնուրույնության ձևավորման գործում շատ մեծ և ծանր կշիռ ունեն երեխաների ծնողները:

² Գիտական հոդվածներ, <<Մխիթար Գոշ>>, 2020, 87 էջ:

Երեխան դպրոց հաճախելուց առաջ արդեն իսկ պետք է լիարժեք տիրապետի ինքնուրույն ուտելու, իր պայուսակը դասավորելու, սանհանգույցից կոկիկ օգտվելու, իրեն հուզող հարցերը տալու, խնդրանքն արտահայտելու և այլ նմանատիպ տարրական հմտությունների: Բայց, հաճախ, ընտանիքում, որտեղ երեխային ամեն քայլափոխին կամ ծառայում են կամ թելադրում, այս հմտություններին շատ ուշադրություն չեն դարձնում: ԵՎ ինքնուրույնության պակասը ամենաշատն է խանգարում դպրոցում: Պետք է երեխայի մոտ ձևավորել պատասխանատվության զգացում, հասկացնելով, որ սովորելն իր պատասխանատվությունն է, ոչ թե ծնողի: Երեխային երևակայական խաղի մեջ ներգրավելով՝ կարելի է նրան վստահեցնել, որ դպրոցում սովորելն էլ իր աշխատանքն է, որ պետք է կատարի պատասխանատվությամբ, ինչպես դա անում են հայրը և մայրը: Կարևոր է երեխային թույլ տալ ինքնուրույն կատարել տնային առաջադրանքները, առանց միջամտելու նրա մտածողության գործընթացին:

ԵՎ պետք է հիշել, որ խրախուսանքը ավելի մեծ եռանդ է տալիս սովորելու համար, քան պատիժը: Երեխային պետք է տալ ավելի շատ ինքնուրույնություն, սխալվելու, իրենց սխալը վերլուծելու, հասկանալու և դրա հիման վրա գիտելիքներ ձեռք բերելու հնարավորություն: Եկեք ընդունենք բոլոր երեխաներին այնպիսին, ինչպիսին ծնվել են և փորձենք զարգացնել նրանց մեջ կյանքի համար կարևոր որակներ և հիշենք՝

Եթե երեխան անընդհատ քննադատվում է,
նա սովորում է մեղադրել:
Եթե երեխան ծաղրանքի է ենթարկվում,
նա դառնում է ամաչկոտ:
Եթե շրջապատող աշխարհը թշնամանքով է վերաբերվում,
երեխան պատրաստվում է պայքարի:
Եթե երեխան ապրում է ամոթանքի ենթարկվելով,
ապա նրան չի լքում մեղքի զգացումը:
Եթե երեխան ապրում է համաձայնությամբ,
ապա նա համբերատար է լինում:
Եթե երեխան խրախուսվում է քնքշորեն,
նա վստահում է մարդկանց:
Եթե երեխային արժանապատվորեն են վերաբերվում,
նա սովորում է գնահատել:
Եթե երեխան ապրում է ազնվությամբ,
Արդարամիտ է դառնում:
Եթե երեխան ապրում է անվտանգության մեջ,
Սովորում է հավատալ:
Եթե երեխան խրախուսվում է,
Սովորում է գնահատել իրեն:
Եթե երեխան ընդունված է և բարեկամությամբ է շրջապատված,
Սեր կգտնի այս աշխարհում ³:

ԳԼՈՒԽ II

³ Երբ ընտանիքում ծնվում է հատուկ կարիքներով երեխա, Ն. Հ. Վանյան, Երևան << Ասողիկ >> հրատարակչություն, 29 էջ:

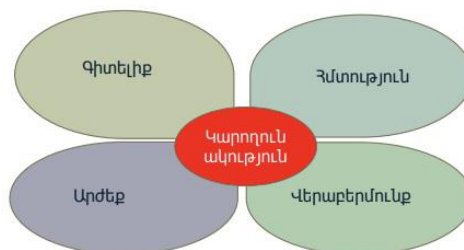
ՍՈՎՈՐՈՂԻ ԻՆՔՆՈՒՐՈՒՅՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ՁԵՎԵՐԸ

Պատմիր ինձ և ես այն կմոռանամ,
ցույց տուր և ես կհիշեմ ,
ինձ հետ կատարիր և ես կսովորեմ...
Ն. Ա. Կռայա

Աշխարհը բարելավելու համար հարկավոր է շրջվել դեպի դրական կրթական մեթոդները: Այն պահից, երբ բացահայտվեն ավելի արդյունավետ մեթոդներ, կրթությունը կդառնա գրեթե միակ համապատասխան բնագավառը, որը կարող է բարելավել կյանքը⁴:

Կրթական դրական մեթոդների միջոցով կարելի է աշակերտների մոտ գործունեության նկատմամբ ստեղծագործական մոտեցում ձևավորել և զարգացնել միայն աշակերտներին սիստեմաբար մասնակից դարձնելով պրպտողական բնույթի աշխատանքներին՝ կանգնեցնելով նրանց հետզհետե բարդացող ճանաչողական խնդիրների լուծման անհրաժեշտության առջև:

Սովորողի ինքնուրույնությունը զարգացող կառուցվածք է, և որպես անձի կարևոր որակ դրսևորվում է նախադարձական տարիքում և զարգանալով դառնում է անձի կայուն հատկություն: Երեխայի մտավոր զարգացումը, հոգևոր կյանքը վճռականորեն կախված են մանկավարժական կուլտուրայից՝ ինչպես երեխային սովորեցնել մտածել, ինչպիսի միջոցներով զարգացնել մտավոր ընդունակությունները և նպաստել ինքնուրույնության զարգացմանը: Սովորողի ինքնուրույնությունը զարգացնելու համար հարկավոր է նաև աշակերտի մեջ ձևավորել կարողունակություններ:

Կարողունակությունը անհատի համալիր բնութագրիչ է. Այն գիտելիքների, հմտությունների, վերաբերմունքի և արժեքների համակարգ է, որը թույլ է

⁴ Ա. Մ. Արզումանյան, Գրականության դասավանդման մեթոդներ, ձևեր, Երևան, 2014, 3 էջ:

տալիս այս կամ այն ոլորտում հաջողությամբ լուծելու որոշակի խնդիրներ: Միջնակարգ կրթության կարողունակությունները ձևավորվում են սովորողի ուսումնառության ընթացքում ուսուցման կազմակերպման տարբեր ձևերի, սովորողի կողմից ուսումնական առարկաների ծրագրերի բովանդակության յուրացման, ինչպես նաև ուսուցման գործընթացում դաստիարակության միջոցով և բխում են հանրապետական կրթության հիմնական նպատակներից:

Ինքնուրույնության զարգացման նպատակով ուսուցիչները հաճախ կազմակերպում են ինքնուրույն աշխատանքներ: Եթե ինքնուրույնությունը անհատի անձնային որակ է, ապա ինքնուրույն աշխատանքը ուսումնական կազմակերպման ձև է: Ինքնուրույն աշխատանքի և ինքնուրույնության միջև գոյություն ունի սերտ կապ: Ինքնուրույն աշխատանքը՝ մի կողմից արդեն ձեռք բերված ինքնուրույնության արտահայտումն է, մյուս կողմից՝ ինքնուրույնության զարգացմանը նպաստող միջոց: Այսինքն՝ ինքնուրույն աշխատանքը նպաստում է ինքնուրույնության ձևավորմանը՝ որպես անհատի որակ, իսկ ինքնուրույն աշխատանքները զարգացնում են սովորողների տրամաբանությունը, ճանաչողությունն ու ակտիվությունը: Տարրական դասարաններում գործունեություն ծավալելու կարողության ձևավորումը հնարավոր է իրականացնել միայն սովորողների ինքնուրույն գործունեության արդյունավետ կազմակերպման միջոցով: Ինքնուրույն գործունեության կազմակերպումը և անցկացումը պահանջում է հատուկ մոտեցում: Այդ պատճառով անհրաժեշտ է մանրամասն մշակել դասի պլանը, որոշել ինքնուրույն աշխատանքի տեղը դասի ընթացքում, բովանդակությունը և դրա կազմակերպման ձևերն ու մեթոդները:

Ինքնուրույն աշխատելու կարողությունները մշակվում են նպատակաուղղված վարժությունների և աստիճանաբար բարդացող առաջադրանքների միջոցով: ԵՎ, առհասարակ, պետք է շեշտենք մի կարևոր հանգամանք. Սովորողների ինքնուրույն ուսումնական գործունեության համար նախատեսված առաջադրանքի բնույթը անհրաժեշտ է աստիճանաբար բարդացնել: Սակայն, պետք է նշենք, որ ըստ բարդության աստիճանի տարբեր առաջադրանքներ ընտրելը բավական բարդ է: Ընտրել հեշտ առաջադրանք, որ համապատասխանում է թույլ աշակերտների ներուժին, դժվար չէ: Բայց այստեղ մի մեծ վտանգ կա թաքնված: Եթե թույլ կարողություննոր ունեցող աշակերտը դասից դաս անընդհատ դյուրի աշխատանք կատարի, ապա այդպես կարող ենք խորացնել նրա զարգացման հետ կապված խնդիրները: Այդ պատճառով, այդպիսի սովորողների համար ճանաչողական առաջադրանքների ընտրության ընթացքում ուսուցիչն իր առջև պիտի նպատակ դնի՝ սկզբում աշխատել ներառել պարզ առաջադրանքներ, ապա աստիճանաբար յուրացման համար ներմուծել ավելի բարդ նյութեր:

Ամեն մի խնդիր պահանջում է հարց, որի պատասխանը չի գտնվում անմիջապես: Հարկ է լինում այն փնտրել ինքնուրույնաբար: Սակայն խնդիրը ոչ բոլոր դեպքերում է զարգացնում ստեղծագործական մտածողությունը, ինքնուրույնությունը: Եթե խնդիրը լուծվում է ուսուցչի կամ դասագրքի հեղինակի ցուցադրած պատասխանի օրինակով, ապա նրա լուծումը աշակերտից ինքնուրույն ստեղծագործական մտածողություն չի պահանջում: Աշակերտի գործողությունը նման դեպքում կրում է վերարտադրողական

բնույթ,որին մենք արդեն անրադարձել ենք մեր աշխատանքի նախորդ գլխում: Այլ բան է , երբ աշակերտին լուծման պատրաստի օրինակներ չի տրվում և նա ինքը պետք է գտնի լուծման ուղին: Այդ դեպքում խնդրի լուծումը հրահրում է մտածողության ինքնուրույն աշխատանքի, նպաստում նրա ստեղծագործական զարգացմանը:

Ասել է թե՛ յուրաքանչյուր ուսուցչի գերնպատակն է խթանել աշակերտի ինքնուրույն գործունեությանը:

Սովորողի ստեղծագործական և ճանաչողական հետաքրքրությունների զարգացումը և դրա հետ կապված գիտելիքների ինքնուրույն համալրման գործընթացը ավելի արդյունավետ է դառնում, երբ աշակերտը տեսնում է իր կատարած աշխատանքի արդյունքը: Սովորողի ինքնուրույնությունը կարելի է ստուգել «Անավարտ նախադասություն» մեթոդով

Կիսատ	Նախադասություն
	Ես այսօր սովորեցի ...
	Ինձ զարմացրեց ...
	Այսօրվա դասի ամենաօգտակար բանը ...
	Ինձ հետաքրքրեց ...
	Այս դասի ժամանակ ինձ ամենաշատը դուր եկավ ...
	Մի բան, որ չիասկզցա ...
	Մի բան, որ կուզեի ավելի իմանալ ...
	Այս դասից հետո ես զգում եմ ...
	Այս դասից ավելի ես կսովորեի, եթե ...

Պատկերում բերված կիսատ նախադասությունների լրացումը օգնում է երեխաներին ինքնուրույն ամփոփել դասը:

⁵ Ս. Խաչատրյան, Ուսուցման արդյունավետ հնարներ, Ֆրիդրիխ Էբերտ հիմնադրամ, Հայաստան 2020,40 էջ:

Տարրական դասարաններում արդյունավետ կլինի նկարների միջոցով խնդիրներ կազմելը, որը կնպաստի երեխայի ինքնուրույն մտածողության զարգացմանը:

Օրինակ՝ կազմել խնդիր ըստ նկարի:

6

Այսպիսով, ուսուցիչը ոչ թե պատրաստի գիտելիքներ է տալիս աշակերտներին, այլ խթանում է սովորողների ինքնուրույն որոնմանը:

Ինքնուրույն տրամաբանելու, եզրակացություններ անելու ունակության զարգացման լավագույն միջոցներից մեկն այն է, որ մենք սահմանումը ոչ թե պատրաստի ներկայացնենք երեխային, այլ փաստերը դիտել տալով, պահանջենք, որ նա եզրակացության գա, ընդհանրացում կատարի: Օրինակ արմատի ուսուցման համար գրատախտակին գրում ենք՝

արտագրել	ժամանակ	տարօրինակ
ձեռագիր	ժամացույց	օրինական
գրական	անժամանակ	յուրօրինակ

Դիտել ենք տալիս այս շարքերը և պահանջում, որ աշակերտները որոշեն, թե յուրաքանչյուր շարքում բառերի որ մասն է կրկնվում, ապա ընդգծում ենք այդ մասը: Այնուհետև որոշում ենք, թե որ իմաստն է յուրաքանչյուր շարքում ընդհանուր: Այս վերլուծությունից հետո դասարանի հետ միասին գալիս ենք եզրահանգման՝ ընդգծված մասերը արմատներ են: Ասել է թե՛ ուսուցչի նպատակն է լինում, որպեսզի երեխան ինքնուրույն գա եզրահանգման, տարբերակի արմատ հասկացությունը:

Արդյունավետ ուսուցումը նպաստում է երեխայի ինքնակազմակերպմանը և ինքնուրույնությանը: Դասը պլանավորելիս ուսուցիչը կարող է ստեղծել խաղային

⁶ <https://lib.amedu.am/resource/24195>

իրավիճակներ, չէ՞ որ խաղը ավելի գրավիչ է դարձնում ուսուցումը, կենտրոնացնում երեխայի ուշադրությունը, խթանում մտածողությունը: Օրինակ՝ տեխնոլոգիա դասընթացի համատեքստում ուսուցիչը մտագրոհի միջոցով կարող է վեր հանել երեխաների ունեցած գիտելիքները կենդանիների մասին: Ուսուցիչը կարող է կարգալ ընծուղտի մասին հանելուկ, իսկ աշակերտները ինքնուրույն գլխի կրնկնեն նոր դասի թեման որն է: Այնուհետև՝ իմաստի ընկալման փուլում սովորողներին հարկավոր է հիշեցնել, որ իրենց սեղանին դրված գունավոր թղթերը պետք է պատառոտել մանր մասնիկների և կոկիկ սոսնձել: Այս ինքնուրույն աշխատանքը հնարավորություն է տալիս աշակերտներին ինքնուրույն կողմնորոշվել, կայացնել որոշումներ: Դասի ավարտին ուսուցիչը կարող է կազմակերպել աշխատանքների ցուցադրում, որպեսզի սովորողները դիտեն և քննարկեն աշխատանքները: Հարկավոր է թույլ տալ, որ սովորողները գնահատեն իրենք իրենց, ինչպես նաև կարողանան գնահատել միմյանց աշխատանքները: Այս ամենի հետ մեկտեղ հարկավոր է բոլոր երեխաներին խրախուսել և յուրաքանչյուրի մեջ ընդգծել մի քանի դրական բնութագրիչներ: Ասել է թե՛ այս աշխատանքը նպատակաուղղված է հետևյալ վերջնաարդյունքին՝

- Սովորողը հասկանա իր առջև դրված խնդիրը, և մշակի, կատարի քայլեր այն լուծելու համար :

- Դրսևորի ստեղծագործական մտածողություն, կարողանա անդրադառնալ և արձագանքել սեփական և ուրիշի ստեղծած աշխատանքին:

- Համատեղ կամ ինքնուրույն իրականացնի պարզ ուսումնասիրություններ, անի պարզ եզրակացություններ:

- Դրսևորի տարրական աշխատանքային հմտություններ, անվտանգ կերպով օգտվի կենցաղային աշխատանքային որոշ գործիքներից, նյութերից:

- Գտնի իր սխալները և ձգտի դրանք ուղղել ինքնուրույն:

Ուսուցիչը պետք է տա երեխային խորը գիտելիքներ տվյալ առարկայի համատեքստում և սովորեցնի, թե ինչպես պետք է լինել ինքնուրույն թե՛ կենցաղում, թե՛ առհասարակ կյանքի բոլոր իրավիճակներում:

Այսպիսով՝ յուրաքանչյուր ուսուցիչ տվյալ դասի համատեքստում պետք է կարողանա զարգացնել երեխաների կարողունակությունները, ինքնուրույնությունը՝ իր առջև դնելով որոշակի նպատակներ, որոնք հաղթահարելով ստանա ցանկալի վերջնաարդյունքներ:

ԵՎ վերջապես, ոչ բոլոր աշակերտներն են, որ կարող են գիտնականներ դառնալ, բայց դառնալ ինքնուրույն մարդ, ով ընդունակ է վերլուծել իր արարքները, վարքը, խնդիրները, իրացնել իրեն շրջակա աշխարհում պարտավոր է: Այս դեպքում ուսուցումը ենթադրում է ակտիվ մեթոդների կիրառում, մեթոդներ, որոնք նախատեսում են ոչ թե ուսուցչի կողմից պատրաստի գիտելիքների մատուցում, այլև ուսուցման ակտիվ, ճանաչողական և պրակտիկ գործունեության ընթացքում գիտելիքների և հմտությունների ինքնուրույն ձեռք բերում:

ԵԶՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գալով մեր աշխատանքի եզրահանգմանը՝ պետք է շեշտել մի փաստ. Ինչպես, որ մայրն է ուրախանում, երբ իր երեխան սկսում է ինքնուրույն քայլել, այնպես էլ ուսուցիչը պիտի ուրախանա, երբ իր սանը դառնում է ինքնուրույն և համարձակ մտածող: Գիտությունը կարող է առաջ գնալ միայն մտքերի ազատ բախման ճանապարհով: Ահա, թե ինչու ուսուցիչը պիտի երեխայի համար նախ մտածելու լայն հնարավորություն ստեղծի: Այս ամենը կարելվույն չափով հիմնավորել ենք մեր աշխատանքի գլուխներում:

Մեր կատարած ուսումնասիրության հիման վրա եզրակացրել ենք հետևյալները.

- Ինքնուրույնությունը յուրաքանչյուր մարդու կյանքում թերևս ամենակարևոր գործոններից մեկն է: Ոչ բոլոր աշակերտներն են, որ կարող են դառնալ գիտնականներ, բայց դառնալ ինքնուրույն մարդ անհրաժեշտ է: Իսկ ուսուցչի գերխնդիրն է նպաստել երեխաների մեջ այդ որակի զարգացմանը:
 - Ճիշտ կազմակերպված ինքնուրույն աշխատանքը պարբերաբար անցկացնելով՝ սովորողները առավել խորը և ճկուն գիտլիք են ձեռք բերում, քան ուսուցչի կողմից պատրաստի գիտելիքների հաղորդման դեպքում:
 - Սովորողների ինքնուրույն ուսումնական գործունեության համար նախատեսված առաջադրանքների բնույթը անհրաժեշտ աստիճանաբար բարդացնել:
 - Չի կարելի թույլ ընդունակություններով աշակերտներին անընդհատ առաջադրել դյուրին առաջադրանքներ: Դրա հետևանքով կարող ենք խորացնել նրա զարգացման հետ կապված խնդիրները: Յուրաքանչյուր ուսուցիչ պետք է սկզբում աշխատի ներառել պարզ առաջադրանք, ապա աստիճանաբար յուրացման համար ներմուծի առավել բարդ նյութեր:
 - Ինքնուրույն աշխատանքների համար նախատեսված առաջադրանքները պետք է աշակերտներից պահանջեն կամային ջանք, առաջադրել այնպիսի առաջադրանքներ, որոնց կատարման համար կպահանջվի գիտելիքների կիրառում նոր իրավիճակներում:
 - Անհրաժեշտ է դպրոցում ստեղծել այնպիսի իրադրություն, որ երեխան ձգտի ինքնուրույն հասնել դրված նպատակներին, յուրացնի իր համար մատչելի գործելու միջոցները, հնարները և ամենակարևորը՝ սովորի իր առջև որևէ ինքնուրույն նպատակ դնել և լուծել առաջադրած խնդիրը:

- Դպրոցը պետք է սովորեցնի աշակերտին լուծելու զանազան պրպտողական, ճանաչողական և գործնական խնդիրներ: Դպրոցում պետք է ուսուցանել խնդրի լուծման այնպիսի մեթոդներ և հնարներ, որոնք այսօր համագործակցային ուսուցման բովանդակությունն են կազմում, որպեսզի վաղվա ճանապարհին աշակերտը պատրաստ լինի կյանքում նոր խնդիրների ինքնուրույն լուծմանը:

- յուրաքանչյուր ուսուցիչ տվյալ դասի համատեքստում պետք է կարողանա զարգացնել երեխաների կարողունակությունները,ինքնուրույնությունը՝ իր առջև դնելով որոշակի նպատակներ, որոնք հաղթահարելով ստանա ցանկալի վերջնաարդյունքներ:

- Ուսուցիչը չպիտի բավարարվի աշակերտին պատրաստի գիտելիքներ մատուցելով, չէ որ պատրաստի գիտելիքների մեքենայաբար ընկալումը միակողմանի և կրավորական գործողություն է և շատ քիչ է նպաստում ինքնուրույն մտածելու ունակությունների զարգացմանը: ⁷

✓ Դաճախ հետադարձ կապ տալիս ուսուցիչները միայն կշռում են, թե ինչն է ճիշտ կամ սխալ, մինչդեռ կարևոր է մանրամասնել, թե ինչո՞ւ է դա սխալ

Երեխան պիտի իմանա ցանկացած երկույթի պատճառն ու հետևանքը. Դա գիտելիքի գիտակցված յուրացման լավագույն միջոցն է: Դա կօգնի աշակերտին երազել,հայտնագործել և ապագայում գիտնական, գյուտարար և արվեստագետ դառնալ:

Եվ յուրաանչյուր ուսուցիչ պետք է հիշի, որ հենց աշակերտական նստարանին է ձևավորվում ապագա մտածողն ու ստեղծագործողը...

⁷ Ս. Խաչատրյան, Ուսուցման արդյոինավետ հնարներ, Ֆրիդրիխ Էբերտ հիմնադրամ, Հայաստան, 17 էջ:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Տեսական գրականություն

1. Ա. Մ. Արզումանյան, Գրականության դասավանդման մեթոդներ, ձևեր, Երևան, << ԱՀԱ Պոլիգրաֆ >> հրատարակչություն, 2014, 100 էջ:
2. Գիտամեթոդական վերլուծական ամսագիր, մանկավարժություն, Ո. ԿԳՆ կրթության ազգային ինստիտուտ, 2008, 126 էջ:
3. Գիտական հոդվածներ, <<Մխիթար Գոշ>> , 2020, 407 էջ:
4. Երբ ընտանիքում ծնվում է հատուկ կարիքներով երեխա, Ն. Հ. Վանյան, Երևան, <<Ասողիկ>> հրատարակչություն, 2008.-38 էջ:
5. Ս. Խաչատրյան, Ուսուցման արդյունավետ հնարներ, Ֆրիդրիխ Էբերտ հիմնադրամ, Հայաստան, 2020, 74 էջ:
6. Տասը հարց և պատասխասխան 3-6 տարեկան երեխաների մասին, 24 էջ:

Համացանցային աղբյուրներ

1. <https://lib.armedu.am/resource/24195>
2. <https://znanio.ru/media/-----2615119>